

La aniversarea lui Radu Beligan

Așa cum nu se știe dacă acel atit de modest Miroiu mai visează să descopere încă o stea, nu am de unde să știu în ce roluri a visat să joace Radu Beligan. E de presupus că și în cazul lui, rolurile jucate n-au fost întotdeauna cele visate. Nici chiar Beligan nu-și poate alege toate rolurile, i se mai oferă și lui cite un rol nedorit sau nevisat, puterea regizorilor, a comitetelor oamenilor muncii din teatre, a contextelor și împrejurărilor nu e deloc neglijabilă. Și nici talentul nu îi vizitează pe artiști în orice clipă. Poate că starca normală a artistului nu e altceva decât o permanentă veghe, în pregătirea marii întâlniri. Ei bine, Beligan a jucat în zeci, sute de roluri, pe scenă, la radio, pe micul și marele ecran, și, de fiecare dată, sau aproape de fiecare dată, talentul lui a fost prezent la întâlnire, l-a afirmat ca pe un artist fermecător, inteligent, subtil. Și ce altfel de artist ne-ar fi rămas în memorie în acel arivist candid-conștient, l-am numit pe Riccà Venturiano, așa cum a reușit Beligan ?

Poate că nu chiar toate rolurile i s-au potrivit. Poate că, cel puțin o dată, și-a supraapreciat ambitus-ul. Oricum ar fi fost, alese sau primite, din acele zeci și sute de roluri, un număr impresionant l-a impus însă (și am acceptat această constrângere, da ce să n-o spunem, cu sinceră, reală plăcere, ca pe o constrângere profitabilă pentru noi, spectatorii săi, căci Beligan aparține genului categorie, place tuturor, cunoscători sau necunoscători de teatru). L-a impus, așadar, drept un maestru al scenei.

Doar spațiul nu-mi îngăduie să amintesc „decît” de Hlestakov, de Robespierre și de Clitlaru.

Il vedeam și îl auzeam pe Beligan în acel Hlestakov, a cărui partitură este o sumă a tuturor compromisurilor, și realizam fără nici cea mai mică îndoială că el-actorul, îndărățul personajului, știa (cîtă greutate aș dori să aibă aici acest imperfect al verbului aști !). Intuiția, prevedea întreg destinul lui Hlestakov, dincolo de ultima cădere a cortinei.

Sînt mari meritele celorlalți actori care au jucat în rolurile principale ale piesei lui Camil Petrescu. Dar, trebuie spus tot adevărul, dacă Beligan n-ar fi abordat rolul lui Robespierre cu acea deloc surprinzătoare maturitate care cuprinde înțelegerea istoriei în totalitatea ei, dincolo de contingent, dacă acel Robespierre, lider ce nu acceptă în nici o împrejurare compromisul, nu ne-ar fi adus mereu în memorie adevărul că nu dantonismul, ci iacobinismul reprezintă „moștenirea cea mai sacră a revoluției franceze” (Marx), poate că însuși soarta piesei și a spectacolului nu ar mai fi fost cea care a fost.

S-a scris mult despre Beligan în rolul lui Clitlaru și în mod deosebit despre frumoasa scenă a ședinței și a autocriticii. Cecu ce poate nu s-a subliniat îndeajuns este faptul că Beligan n-ar fi reușit să realizeze atit de expresiv acea atit de justificat nesinceră autocritică, decît în temelul unei foarte complexe cunoașteri a realității.

În aceste împrejurări și în altele, mai mă gîndesc, de pildă, și la Mayer-Bayer, am avut senzația că artistul era vizitat nu numai de talent, dar și de geniu. Și, vai ! cît de rar îi vizitează pe artiști, chiar pe cei mari, geniu.

Un mare artist cunoaște forța artei și îi cunoaște și limitele. Doar pe acest termen îmi explic acea undă de tristețe care îi încununază mai totdeauna zîmbetul. Un autentic artist popular nu poate fi decît și un mare inițiat. Întru ale teatrului. Și nu numai.

Theodor Mănescu